

PM: Vänortsarbete i Tyresö kommun

Bakgrund

En vänort är en ort i ett annat land som en kommun eller motsvarande lokal förvaltningsenhet samarbetar med. En grundläggande tanke bakom vänortssamarbete har varit att upprätthålla långsiktiga, bilaterala och formaliserade samarbeten med en stad eller kommun i ett annat land. Vänortssamarbete har under lång tid förekommit i Sverige med kontakter inte bara i Norden utan även i övriga Europa och ännu längre bort i världen.

Under senare år har kommunernas internationella arbete förändrats till att omfatta mer än bara vänortssamarbete. I flera av våra nordiska grannländer har det skett kommunsammanslagningar vilket i sin tur har medfört att gamla vänorter inte längre existerar. Vänortsarbete i länderna runt Östersjön har också ändrat karaktär sedan länderna kommit med i EU-samarbetet. Som en följd av detta har en del kommuner helt övergett vänortsarbetet till förmån för andra arbetssätt.

SKL: s rapport "Medlemmarnas vänortsarbete", 2011

Rapporten "*Medlemmarnas vänortsarbete*", som gavs ut våren 2011 av Sveriges Kommuner och Landsting, är en kartläggning av förekommande vänortskontakter bland SKL:s medlemmar. Resultatet jämförs med en liknande inventering från 2007 och följande slutsatser dras:

- Trenden för vänortsarbetet går mot ett minskande intresse för de nordiska länderna medan intresse för övriga EU och världen har ökat.

- De som driver samarbeten tenderar att använda vänortskontakterna mer strategiskt och har ofta som ambition att arbeta i projektform med fokus på tillväxt och verksamhetsutveckling.
- Trenden visar på ett minskat engagemang för vänortsarbetet. Andra internationella samarbetsformer prioriteras när vänortsarbetet ses som förlegat. Brist på resurser försvårar utvecklingen av vänortsarbetet.
- Externa medel, nätverk och gemensamma intressen för parterna har betydelse för vänortsarbetets utveckling.

Vid rapporttillfället hade 243 kommuner någon vänort i världen. Sedan år 2007 hade 29 kommuner (däribland Stockholm stad) avslutat samtliga vänortskontakter. Undersökningen skiljer mellan aktiva, sporadiska och vilande vänortssamarbeten. Aktivt samarbete definieras som gemensamma utvecklingsprojekt och regelbunden kontakt. Sporadiskt samarbete innefattar oregelbunden kontakt under det senaste året. Vilande samarbete saknar aktiviteter det senaste året men vänorten finns kvar. År 2007 var endast 10% av samtliga vänortskontakter vilande medan samma siffra stigit till 29% vid rapporttillfället. Rapporten konstaterar vidare att 186 vänortskontakter i Norden har avslutats. 82% av dessa är avslutade danska och finska vänorter, bland annat mot bakgrund av de kommunsammanslagningar som skett i dessa länder.

Det påpekas att rapporten inte mäter kommunernas internationella engagemang som sådant, utan enbart syftar till att beskriva vänortsarbetets utveckling.

Vänorter Tyresö kommun – Historia

Tyresö kommun har idag fyra vänorter: Borgå i Finland sedan 1966, Cesis i Lettland sedan 1991, Savigny-le-Temple i Frankrike sedan 1993 och Wejherowo i Polen sedan 1993.

Borgå i Finland

Kontakterna med Borgå landskommun startade till följd av den fadderverksamhet som genomfördes under andra världskriget. Samarbetet inleddes 1964, då ett arbetsplatsutbyte mellan tjänstemän inom Borgå Idrottsklubbs kansli och fritidskontoret i Tyresö genomfördes. Samarbete har framför allt skett inom

idrotten och via erfarenhetsutbyten kommunledningarna emellan. Kulturinslag i vänortsverksamheten har även förekommit.

Borgå stad, som sedan 1945 haft ett vänortssamarbete med Lund, sammanfördes genom en kommunsammanslagning med Borgå landsortskommun 1997. Borgå stad har därigenom två vänorter i Sverige.

Det är värt att notera att Borgå stad 2010 beslutade att vänortsverksamheten framgent huvudsakligen skulle koncentreras på Norden samt samarbete med vänortskommunernas officiella representanter.

Cesis i Lettland

Kontakterna med Cesis i Lettland påbörjades under 1991. Cesis bjöd då in en delegation ifrån Tyresö kommun att besöka Cesis stad. Beslutet att ingå vänortsavtal med Cesis togs i kommunfullmäktige den 7 november 1991. Cesis ansågs lämpa sig väl för ett samarbete främst till följd av att de svenska inslagen i stadens historia var många.

Enligt avtalet mellan Tyresö och Cesis syftade samarbetet dels till att utbyta kunskaper och erfarenheter från kommunal förvaltning, kommunalteknik, miljövård, utbildning, sjukvård kultur etc. och dels till utbyten, främst för ungdomar, inom områdena kultur och idrott. Tanken var också att främja kontakter inom näringslivet och att invånarna i såväl Tyresö som Cesis skulle delta i vänortssamarbetet.

För sitt samarbete med Cesis har Tyresö kommun fått bidrag från Svenska Kommunförbundet för kunskapsstöd gällande social verksamhet på det lokala planet.

Savigny-le-Temple i Frankrike

Det var den franska orten Savigny-le-Temples företrädare som i mitten av 1980-talet framställde ett önskemål om ett vänortsutbyte med Tyresö kommun. Företrädarna ”tryckte på” Tyresö om samarbetet under en längre tid. Först avböjdes önskemålet med motiveringen att Savigny-le-Temple inte uppfyllde de

riktlinjer för vänortssamarbetet som Tyresö kommun hade på förslag (se kort sammanfattning av riktlinjerna längre ned i dokumentet). Efter en tids resonering och kontakter behandlades dock ett förslag till vänortssamarbete med Savigny-le-Temple i kommunstyrelsen 1993-01-26 och efter det etablerades ett samarbete.

I en rapport från besök i vänorten Savigny-le-temple 5-8 maj 1993 var utbytet mellan elever, idrottsföreningar och andra organisationer något som sågs som en god effekt av vänortssamarbetet. Savigny-le-Temple sägs även i denna rapport varit mycket seriösa i sina vänortssamarbeten vilket kan ha motiverat det svenska valet av Savigny-le-Temple som samarbetspartner.

Wejherowo i Polen

Tankarna om att etablera ett samarbete med Polen startade under 1989. Kommunfullmäktige gav kommunstyrelsen i uppdrag att se över möjligheterna att etablera ett vänortssamarbete med en lämplig ort i Polen. Vägen fram till att ett samarbete etablerades var något ”krokig” men efter en lång tids förfrågningar och en omfattande urvalsprocess startade kontakten med staden Wejherowo i början av maj 1991.

Tyresö och Wejherowo ansågs ha flera gemensamma beröringspunkter. Wejherowo hade exempelvis lagt ned mycket tid på de kulturella och historiska värdena i staden och stadens omgivningar bestod av mycket vatten och skog i likhet med Tyresö. Både i Tyresö och i Wejherowo fanns således utrymme för invånarna att ägna sig åt friluftaktiviteter.

Den 26 januari 1993 beslutade kommunstyrelsen att översända ett förslag till vänortsavtal till staden Wejherowo i Polen. Förslaget godkändes med en mindre ändring och vänortssamarbetet etablerades den 30 mars 1993.

I avtalet står det att samarbetet ska inriktas på att gemensamt bygga upp och stödja utbyte av kunskaper och erfarenheter inom kommunal organisation, kommunal teknik, miljövård, utbildning, socialtjänst, vård, kultur etc. Utbyten ska även ske främst för ungdomar mellan skolor och inom kultur och idrott men även inom andra områden som kan vara av gemensamt intresse. Aven

utbyten mellan företag och information till invånarna om vänortssamarbetet ska prioriteras enligt avtalet. Avtalet liknar det avtal som tidigare tecknats med Cesis i Lettland.

Har Tyresös vänortssamarbeten spelat ut sin roll?

Mot bakgrund av att det är tjugo år sedan det fjärde vänortssamarbetet inleddes och i beaktande av den internationella utvecklingen sedan dess finns det nu skäl att pröva om Tyresös vänortssamarbeten ska fortsätta eller om de har spelat ut sin roll. Frågan: *Vad vi vill få ut av våra samarbeten?* bör då vara i fokus.

Av riktlinjerna för Tyresö kommuns vänortsutbyte från 1989 framgår att huvudinriktningen är kontakter mellan ideella och kulturella organisationer samt mellan nämnder/fackförvaltningar. *”Vänortsverksamheten bör ha karaktären av spontant utbyte mellan föreningar där nämnderna vid behov kan stå som organisatörer och/eller kontaktförmedlare. Det officiella inslaget bör begränsas.”* Vidare sägs att verksamheten ska vara bilateral, ha geografisk närhet (Norden eller länderna runt Östersjön) och organiseras utifrån viss likformighet beträffande de tilltänkta vänorternas befolkningstal och näringslivsstruktur.

År 2010 ersattes de tidigare riktlinjerna för vänortsutbytet av *Riktlinjer för internationellt samarbete i Tyresö kommun*. Här konstateras att internationellt samarbete ska ses som ett instrument för verksamhetsutveckling i syfte att uppnå verksamhetens och kommunens mål. Samarbete ska tillföra kompetens, erfarenheter och/eller ekonomiska resurser och skapa ett mervärde för Tyresö kommuns invånare, organisationer och näringsliv. Som prioriterade områden anges utveckling av kommunens verksamhet, barn och ungdomars internationella kontakter och möjlighet till omvärldsbevakning. I och med att den nya styrmodellen för kommunen införts har dokumentet som sådant upphört att gälla då frågor om internationellt samarbete ses som ett av flera verktyg för att uppnå verksamheternas mål. De prioriterade områdena är oförändrade.

Vad har hänt 2012/13?

Borgå: Samarbetet är vilande.

Cesis: Samarbetet är vilande.

Tyresö vänortsförening (se nedan) och TYKOM (kommunens personalförening) planerar en resa till Cesis i september 2013.

Savigny-le-Temple: Samarbetet är sporadiskt.

Representanter från samhällsbyggnadsförvaltningen och från servicecenter besökte Savigny under en vecka i mars 2012. Syftet var att bl a ett besök vid trädgårdsmässan samt att studera hur Savigny arbetar med att bevara biologisk mångfald bland växter och insekter.

I september 2012 kom en delegation om 9 medlemmar från Savigny till Tyresö. Fem personer var representanter från Savignys vänortsförening, övriga fyra var med i regionens frivilliga brandkår. Vice-ordförande i Savignys vänortsförening är också med i den frivilliga brandkåren och vid ett tidigare besök 2011 inleddes en samverkan med Södertörns brandförsvarsförbund (SBFF). Detta erfarenhetsutbyte brandmän emellan har fortsatt utan inblandning från Tyresö kommun.

I juli 2013 reste 10 ungdomar från Tyresö och närliggande kommuner till Savigny för att medverka i en dansfestival arrangerad av Savignys vänortsförening. Dansfestivalen finansieras med EU-medel sökta av Savigny's vänortsförening.

Det är värt att notera att fransmännen i jämförelse tar vänortsutbytet med orter i andra länder mycket seriöst och ser det som en viktig uppgift för kommunen. Nästan alla franska orter har vänorter och man redogör ofta för detta i officiella broschyrer om orten och även i skyltar vid kommungränsen. I Savigny finns en särskild vänortsförening som är en integrerad del av kommunens och med en egen kommunal budget. Detta har emellanåt komplicerat samarbetet eftersom Savigny haft svårt att fullt ut förstå skillnaden mellan Tyresös officiella kontakter och de kontaktnät som vår vänortsförening står för.

Wejherowo: Samarbetet är vilande.

Kommunalt Partnerskap:

Sedan 2011 har Tyresö ett så kallat kommunalt partnerskap med den sydafrikanska kommunen Theewaterskloof. Kommunlt partnerskap är en Sidafinansierad samarbetsform som genom resultatinriktade projekt ska bidra till kommunal och regional verksamhet i prioriterade samarbetsländer. Det ska också finnas en ömsesidighet i samarbetet som innebär att svenska kommuner, landsting eller regioner får en tydlig nytta av det projekt som bedrivs. Ansökan sker via ICLD, Internationellt Center för Lokal Demokrati.

Tyresös projekt med Theewaterskloof har beviljats 3-årig finansiering (sista året 2014-2015). Projektet har som sitt främsta syfte att överföra Tyresö gymnasiums erfarenheter och kunskaper kring Ung Företagsamhet, där gymnasieelever startar och driver företag. Bakgrunden till att detta projektsamarbete har valts är att motverka ungdomsarbetslöshet och fattigdom i Theewaterskloof. För Tyresö gymnasiums lärare och elever ger partnerskapet en möjlighet att lära känna en annan kultur och att ge kunskaper om den globala marknaden. Eventuellt kan andra projekt komma som en fortsättning på partnerskapet. Theewaterskloof har bl.a. ett väl utvecklat ungdomsråd, Youth Town Council, som Tyresö kunde få inspiration från.

Samarbetet med Theewaterskloof är således aktivt.

Tyresö Vänortsförening

När kommunfullmäktige fattade beslut om vänortsutbyte med Savigny-le-Temple under våren 1993 uppdrogs samtidigt åt kommunkansliet att utreda formerna för hur det fortsatta och framtida vänortssamarbetet skulle utformas och hanteras – detta mot bakgrund av att kansliet fått ta på sig en allt större administrativ arbetsbörda. Kansliet återkom senare under året med förslag om att en vänortsförening i Tyresö skulle bildas.

Föreningens syfte enligt gällande stadgar (2013) är att bland tyresöbor, föreningar, organisationer och företag väcka intresse för och stimulera, underlätta och utveckla en bred kontakt med invånarna i Tyresös vänorter.

Det förutsätts att föreningen och kommunen fortlöpande informerar varandra om planerade och genomförda aktiviteter. En tjänsteman från kommunen är adjungerad ledamot i föreningens styrelse.

Föreningen har för närvarande 50 - 60 medlemmar. Medlemsavgiften är 100 kronor för enskild person/år, eller 150 kronor för familjer/år.

Vid officiella kontakter mellan en vänort och kommunen svarar kommunen för kostnader samt planering och genomförande. Däremot har kommunen varken administrativ kapacitet eller någon budget för de aktiviteter som vänortsföreningen väljer att genomföra.

Förslag

Samarbetet med **Borgå och Wejherowo** har under lång tid enbart inneburit spordiska kontakter och under de senaste åren har samarbetet varit helt vilande. Det finns därför skäl att överväga om de ska stå kvar som vänorter till Tyresö.

Samarbetet med **Cesis** är enligt SKL:s definition vilande, men det kan finnas anledning att undersöka närmare om det finns intresse av att återuppta ett mer aktivt samarbete i samband med den planerade resan i höst. Detta kan företrädesvis gälla områden som tidigare varit aktuella, t ex kommunalteknik och miljövard.

Vid ett möte 2012 mellan Savignys vänortsförening och Tyresö KSO framförde Savigny önskemål att Tyresö och Savigny ska utarbeta en treårsplan för samverkan kring utbyte och eventuella projekt. Oavsett om samarbetet ska fortsätta som hittills eller utökas bör det preciseras med **Savigny-le-Temple** hur det samarbete som sker via de ”officiella” kanalerna hanteras å ena sidan respektive det utbyte som sker via de två vänortsföreningarna å den andra.

Samarbete inom ramen för **Kommunalt Partnerskap** bör fortsätta, i första hand med vår nuvarande samarbetspartner i Sydafrika, men det kan även inriktas mot andra länder och verksamheter framgent.

Oavsett form bör framtida internationella samarbeten användas strategiskt och fokusera på den ömsesidiga nytta som kan komma ut av projekten.

Tyresö 2013 08 14

Kerstin Hedén
HR-chef